

95% SYNDROMET ...

ANMELDELSE AF
PETER KOUDAHL

Lars Olsen:
Uddannelse for de mange.
Opskrift på en kulturrevolution
(med efterord af Christine Antorini
og Nanna Westerby).
Forlaget Gyldendal.
181 sider. Kr. 149,-.

Lars Olsen har begået endnu en relevant og aktuell debatbog. Denne gang med fokus på folkeskolen og ungdomsuddannelserne. Omdrejningspunktet for bogen er, at til trods for megen snak og politiske udmeldinger om, at vi skal sørge for at alle gennemfører en ungdomsuddannelse, så sker det stadig ikke. Tværtimod har vi kunne konstatere, at der findes en stor gruppe elever, der forlader folkeskolen med så ringe færdigheder, at de har meget svært ved at fortsætte i en ungdomsuddannelse. Tilsvarende har den fremsatte målsætning om at 95% af en årgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, vist sig mere end svær at indfri. Hermed er banen kridtet op for Lars Olsen.

Hvor er det skoen trykker? Hvad er det, der bliver ved med at være så galt i det danske uddannelsessystem, at det stadig er op imod 20% af en årgang, der ikke gennemfører en ungdomsuddannelse og at stadig flere drenge klarer sig dårligere i skolen, samtidig med at pigerne klarer sig bedre? Hvad er det for forhold, der gør, at uddannelsessystemet ikke alene reproducerer, men i mange tilfælde, øger de sociale forskelle blandt forskellige dele af befolkningen? Jamen, det ved vi godt, og det har vi vidst i mange år. Det skyldes, at uddannelsessystemet i det praktiske arbejde altid hviler på et normativt grundlag og at det er blevet pålagt at vurdere eleverne ud fra dette normative grundlag. Det indebærer, at uddannelsessystemet belønner bestemte måder at opføre sig på, at der er indstillinger og måder at tale på, der af lærerne vurderes som mere "rigtige" end andre. Og det betyder, at jo bedre elever eller studerende matcher uddannelsessystemets normer og forventninger inden de påbegynder en uddannelse, jo mere positivt vil de blive vurderet af lærerne og bedre vil de klare sig. Dette gælder fra folkeskolen, måske allerede fra daginstitutionen, og hele vejen gennem uddannelsessystemet.

Ud fra en objektiverende betragtning har et uddannelsessystem altid (mindst) to funktioner: Den ene er at kvalificere elever og studerende, så de bliver klar til at fortsætte deres uddannelsesforløb eller få sig et arbejde. Den anden funktion er at sortere blandt eleverne, at skille de "kloge" fra "de mindre kloge". Den sidste funktion er formaliseret i prøver, eksamener og karakterer.

I den sammenhæng er det vigtige måske ikke at fornægte, at uddannelse (også) sorterer, men at undersøge på hvilket grundlag denne sortering sker – og om vurderingen af elever kunne ske på andre grundlag.

Det er derfor overordentligt relevant, at Lars Olsen

med denne bog atter engang gør os opmærksomme på disse forhold, og at han derudover opstiller et program for, hvordan man kan tage fat på at løse de problemer, der hidrører fra uddannelsessystemets afgørende virkning på børn og unges chancer for at skabe sig en fornuftig tilværelse. En opskrift på en kulturrevolution! Intet mindre.

Afsættet er hans konstatering af, at folkeskolen og det almene gymnasium er blevet udviklet i en elitær og over- eller måske snarere pseudo-akademisk retning. Det betyder, at eleverne for at klare sig godt, skal kunne spille på stadig færre tangenter. Til gengæld skal de være stadig mere virtuose i deres spil. Man kunne hævde, at skolen implicit opererer med en stadig mere indsnævret forestilling om, hvad det normale menneske skal kunne. Eksempelvis betyder udgrænsningen – måske snarere udslettelsen – af de praktisk-musiske fag i folkeskolen, at det alene er elevernes boglige færdigheder, der belønnes. De elever, der er gode med en hammer i hånden, til kropslige udfoldelser, som lærer bedst ved at bevæge sig etc. har alt andet lige, færre chancer for at klare sig godt i folkeskolen. Dertil kommer at introduktionen af stadig flere ”videnskabelige” teorier og metoder i både folkeskole og i ungdomsuddannelserne gør, at eleverne ikke længere ”bare” skal være gode til matematik, dansk eller andre fag. De skal kunne sætte sig selv i scene ved at formulere sig på den rigtige måde om videnskabsteori, hermeneutiske spiraler og Foucault, også selvom de konkrete koblinger til det faglige indhold er til at overse.

Man mærker i denne bog som i de foregående (*Det delte Danmark*, 2005. *Den nye ulighed*, 2007. *Den sociale smeltedigel*, 2009. *Eliternes triumf*, 2010), hvordan Olsens engagement og indignation over det uretfærdige i tingenes tilstand i sig selv er anledning til den energiske og

velargumenterede kritik han fremfører. Men der er mere på spil: Samfundets sociale sammenhængskraft. I bogen viser Olsen, hvordan den uddannelsesmæssige ulighed medfører at de sociale forskelle forøges. Dette gælder ikke kun i forhold til mulighederne på arbejdsmarkedet men i lige så høj grad mulighederne på boligmarkedet. Olsen ser en overhængende fare for ghettoisering, hvis ikke der gribes ind.

Gennem præsentation af en række eksempler på anderledes måder at tilrettelægge undervisningen i folkeskole og ungdomsuddannelser argumenteres der for, at et helt afgørende element i ”kulturrevolutionen” er, at der skabes en langt stærkere kobling mellem teori og det praktiske og anvendelsesorienterede arbejde. Allerhelst organiseret i projektform. Olsens argument er ikke, at vi alle skal være ’håndværkere’, men at den stærkere kobling af teori og praksis vil medvirke til en styrkelse af alle unges muligheder: De, der har det svært med den bogligt orienterede skole, kan få mulighed for at lære på måder, der passer til dem, og de elever, der har det fint med den boglige skole, kan få øjnene op for, at der eksisterer en verden uden for bøgerne. En win-win situation.

Det er fint at få en samlet og let tilgængelig præsentation af disse problemstillinger, men man må spørge sig, hvordan det kan være, at når nu denne viden har eksisteret og har været frit tilgængelig i mange år, er der ingen ansvarlige politikere, der for alvor har taget denne udfordring op. Det gælder også medforfatteren til bogens efterord, der siden bogens udgivelse er udnævnt til børne- og undervisningsminister, men som socialdemokratisk uddannelsesordfører i opposition, stemte sammen med den nu afgående regering i en mængde sager vedrørende vores uddannelsessystem?

Et eksempel, som også Olsen gør opmærksom på, er at der i mange år in-

denfor erhvervsuddannelserne har eksisteret problemer med at fremskaffe et tilstrækkeligt antal praktikpladser. Til trods for at systemet har vist sig ude af stand til selv at løse dette problem, har der ikke været politisk vilje til for alvor at gribe ind. Man har fortsat med lappeløsninger. Løsninger der blandt andet betyder, at 10.000 unge for tiden står uden praktikplads, og dermed er de i reel risiko for at blive skubbet ud af deres uddannelse. Dette til trods for at den nu afgåede regering besluttede at bruge intet mindre end 2,4 mia. på at skaffe 9.000 nye praktikpladser. Det svarer til ca. 265.000 kr. pr. praktikplads. Pengene gives langt overvejende som tilskud til virksomhederne for at have en elev i praktik. Siden denne beslutning er antallet af praktikpladssøgende steget fra 6.000 til de nuværende 10.000.

Måske kan Olsens bog medvirke til at der bliver taget relevante beslutninger og at de nødvendige reformer bliver sat i

værk, så kan alle unge forlade folkeskolen med kompetencer på et niveau, der giver dem en realistisk mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Under alle omstændigheder er bogen et væsentligt og meget relevant bidrag i diskussionen af, hvordan fremtidens folkeskole og ungdomsuddannelserne kan indrettes, så der bliver bedre plads til børn og unge med forskellige forudsætninger.

Et spørgsmål, jeg kunne have tænkt mig at Olsen tog op i denne forbindelse handler om lærernes roller og deres kvalifikationer og kompetencer til at tage disse udfordringer op. Muligvis skulle også pædagogerne i daginstitutionerne inddrages. Er de klædt på til opgaverne og har de lyst til at tage udfordringerne op? Der er jo tale om en ægte kulturrevolution!

Peter Koudahl er lektor Ph.d., Institut for Uddannelse og Pædagogik DPU Aarhus Universitet.

